

Протокол

з річного засідання Головного Уряду Р. Н. Союзу,
відбувшогося на днях 8., 9. і 10 вересня
1909 р в Chicago, Ill
(Дальше.)

Справозданє Толов. Қасієра

По справозданю головного фінансового Секретаря наступило справозданє Голов. Касієра, п. Алексія Шаршоня, котрий заявив, що єго справозданє єсть таке саме як і п. Ядловського і що він годить ся вповні з цифрами і сумами поданими в книгах п. Ядловського.

Справозданє Голов. Органїзатора.

Відтак наступило справозданє Головного Організатора п. Михайла Белі. П. Беля перечитав загальний приріст членів від Серпня 1908 по кінець Липня 1909 р. Цифрово він представляє ся так:

Прийшли в	Вересні	1908	р.	324	нових членів
"	"	Жовтні	" "	286	" "
"	"	Падолісті	" "	634	" "
"	"	Грудні	" "	216	" "
"	"	Січні	1909	" 180	" "
"	"	Лютім	" "	317	" "
"	"	Марти	" "	267	" "
"	"	Цвітіню	" "	222	" "
"	"	Маю	" "	127	" "
"	"	Червню	" "	251	" "
"	"	Липню	" "	202	" "

В сей спосіб Головний Організатор при співучасті і допомозі місцевих організаторів приєднав для Р. Н. Союзу 3026 нових членів, сума, зваживши тяжкі обставини, величава.

Як надгороду на руки Голов. Організатора для місцевих Організаторів виплатив Р. Н. Союз суму 1815,60 дол. з чого Гол. Організ. виплатив тим (місц. орг.) 1513,00 дол.

Справозданє контрольнойої Комісії.

О. Добротвор, председатель контрольной Комисії заявив, що від останньої Конвенції відбуло ся дві контролі. Першу контролю переведено на дні 10, 11 і 12-го лютого за першого пів року, а відтак другу контролю перевели члени контр. комісії 6 і 7-го вересня дд. М. Бабій і В. Гришко самі, без председателя тому, понеже о. Добротвор був перешкоджений явити ся на означений час. Вислід контролі був такий, що книги фінансового секретаря годили ся з книгами Головного Касієра в повні, з тою тільки малою різницею, що в книжочках банкових знайшло ся о \$118.70 більше як в книгах фінанс. секр.

По зданю справоздань всіх Головних Урядників контрольної комісії, приступлено до дискусії над сими справоздаваннями.

Справоздане Гол. Предсідателя прийнято до відома
Одноголосно.

• Справозданс Рекордового секретаря прийнято до відома з тою поправкою папі Марії Черемшак. Гол. Містопредсід. що на будуче всі жіночі відділи мають

бути оголошені в справозданнях в „Свободі“ з точним
зазначенням, що це жіночі відділи, як Сестрицтва.

Справозданє Гол. Фінансового секретаря і Гол. касієра по довгій дискусії прийнято до відома з тим застереженням, що Контрольна Комісія має перевести спеціальну контролю над їх книжками, щоби винайти причину, длячого і звідки взяла ся згадана надвижка в сумі \$118.70. Коли вислід сеї контролі викаже що ся надвижка належить до каси Р. Н. Союзу, і що вона виносить тільки таку суму, як подано, а не менчу або більшу, то тоді сі гроші мають бути там долучені.

По замкненю дискусії над справозданнями Головних Урядників наступило справозданє заряду „Свободи“.

Справозданє Менеджера „Свободи“.

Першим з черги здав своє справозданє Менеджер „Свободи“, з мастку і адміністрації друкарні, яке то справозданє представляє ся як слідує:

З а ч а с	Р. Н. Соко ва орден	Від перед- платників "Свобода"	За оголошення	За роботи	За книжки	Поживля	Діловиті	Залишка сума
1908								
Від 23 липня до 5 вересня	1067 32	50 21	156 55	209 46	103 61	500 00	220 57	2307 72
Вересень до 5 жовтня	900 00	45 13	116 80	150 95	43 60		175 00	143 83
Жовтень до 5 листопада	964 90	47 97	24 69	45 88	78 91		400 00	1562 35
Листопад до 5 грудня	990 60	72 47	32 66	53 85	53 66			1684 18
Грудень до 5 січня	1030 00	78 34	64 67	209 65	60 09			1502 75
1909								
Січень до 5 лютого	1071 30	65 14	119 16	137 39	48 34			2672 96
Лютий до 5 марта	1088 90	123 22	157 42	743 75	40 32			2153 61
Март до 5 квітня	1110 20	131 08	87 08	226 39	34 82			1589 57
Квітень до 5 мая	1115 20	51 13	125 79	313 15	16 63			1631 90
Май до 5 червня	1132 80	46 67	124 93	293 95	12 38			1610 73
Червень до 5 липня	1149 00	46 00	69 85	142 51	17 02			1424 38
Липень до 5 серпня	1169 50	33 07	91 39	296 14	23 74			1613 84
Серпень до 5 вересня		40 00	156 22	326 50	14 52			537 24
Залишка сума	12780 72	830 43	1327 15	4927 09	542 54	500 00	785 57	21712 60

Пояснения до рубрики „Доходи“.

Позвучки.

Дня 4. Серпня 1908 позичка з каси Р. Н. Со- юза	500.00
Дня 21. Серпня 1908 на словенські черенки .	220.57
Дня 15. Вересня отримано з каси „Союза“ на заруку ренту	150.00

З а ч а с	План на "Свободу"	Поста і марки	Експрес	Чорного дим друк	Перенат. катит	Книжки	Адміністр. ці	Робітниця	План на роботи	Сток	Надвичайні видатки	Залишкова сума
1908												
Від 23 липня до 5 вересня	228 96	77 17	10 65	10 96	121 82	20 01	230 73	788 88	31 06	296 24	15 00	1831 48
Вересень до 5 жовтня	137 33	73 30	22 16	9 00	18 14	—	129 17	598 35	4 99	26 54	175 00	1193 98
Жовтень до 5 листопада	171 87	82 51	9 60	9 00	16 44	—	213 32	723 76	25 44	84 13	400 00	1736 07
Листопад до 5 грудня	260 85	65 50	10 20	1 50	16 50	12 82	109 67	901 75	7 25	138 45	—	1524 49
Грудень до 5 січня	343 33	83 28	1 60	13 00	16 65	16 90	168 37	849 92	—	35 38	—	1528 43
1909												
Січень до 5 лютого	332 84	58 10	20 10	44 00	224 05	—	203 26	864 78	8 80	12 26	—	1768 19
Лютий до 5 марта	168 17	95 34	10 77	—	345 45	16 78	157 45	822 47	9 00	44 44	—	1669 87
Марень до 5 квітня	177 84	72 55	7 75	3 50	34 24	20 35	183 00	1192 03	13 15	172 70	45 71	1927 82
Квітень до 5 мая	181 25	72 20	1 45	14 19	15 46	10 05	145 09	792 77	8 13	137 64	62 10	1441 23
Май до 5 червня	3 75	79 85	10 50	9 00	13 15	—	184 50	861 37	14 54	99 07	12 00	1288 08
Червень до 5 липня	394 72	68 35	21 82	9 00	148 59	—	191 41	913 86	2 62	74 94	50 90	1876 31
Липень до 5 серпня	197 74	83 55	—	11 50	30 79	12 50	147 93	801 11	71 09	96 51	—	1452 72
Серпень до 5 вересня	223 15	53 41	27 50	2 30	26 68	9 17	128 36	921 67	6 21	16 08	—	1414 53
Загальна сума	2321 80	970 11	154 10	136 95	1028 31	119 48	2192 26	11032 72	202 28	1234 38	759 81	20652 20

Пояснення до рубрик „Розхід“.

Справозданє розходу поділено на 11 рубрик а се:
1) папір „Свободи“, 2) почта, 3) експрес, 4) чорнило,
5) переплет і кліші, 6) книжки, 7) адміністрація, 8)
робітники, 9) папір на роботи, 10) стак, 11) загальна
сума.

В обсяг адміністрації входять такі видатки як: прибори офісові, чорнило до писання, олівці, пера, папір до писання, рент „Свободи“, опал, світло, електрика, асекурація, телефон, дорога і т. д. 2) Під рубрику „переплет і кліші“ входять кліші до „Свободи“, всіляких робіт, та мите вікон. 3) В рубриці

(Продовжене на стор. 4-ій)

Розкриття Гробовищ: початки від 23-го липня 1908 до 5-го вересня 1909

Богдан Хмельницький український Гетман.

Початок повстання й битва на Жовтих Водах та під Корсунем.
(Дальше.)

Саме тоді пішла між козаками чутка, що король Владислав умер. Козаки приймали одного посланця з листами, від брацлавського воєводи, Адама Кисіля, до московського воєводи, і з тих листів довідалися, що Владислав і справді вмер. Тепер Хмельницькому зовсім розв'язалися руки; він поважав короля за те, що король був добрий для козаків. В половині червця він післав послів з письмом до короля в Варшаву, наче-б то він нічого і не знав про те, що вже короля нема на світі. В тому письмі він жалувался королеви на панів за те, що вони дуже гнетуть козаків, грабують їх, однімають, що тільки запірвуть. А саме тоді він почав переговорювати з московськими боярами і писати письма до московського царя. Брацлавський воєвода, Адам Кисіль, данно вже слав листи до московських бояр і просив прислати московське військо проти Хмельницького. Хмельницький через Клімова написав лист до московського царя, просив у нього помочи проти Польщі, щоб цар пішов з військом під Смоленськ. Однак же тільки на тому діло й стало, а тим часом до Хмельницького прийшов з листом від Кисіля, чернець з Хутського монастиря, Петроній Ляшко. Кисіль, мабуть намовляний польськими панами, писав, що він не йме віри, щоб Хмельницький встав проти Польщі і дивується, як то почала ся та колотня. Кисіль очевидячки закидав на мир панів з козаками.

Хмельницький скликав раду. На раду зійшлося сімдесят тисяч чоловік. Як прочитали листи од Кисіля, нарід загомонів і нічого не хотів слухати, та Хмельницький і старшина стали за мир і постановили запросити Кисіля на Україну. Але наважаючи на те, Хмельницький звелів усім селянам, що прибували до нього, записуватись в козаки, ділив їх на полки й на сотні, наставляв над ними старшину і розсилав скрізь по Україні. Нарід заприрав свої хати, кидав плуги і рала, брав ся за списи і сходились до Хмельницького. Селяни й міщани, часом не питаючись нікого, самі збирали ся до купи, вибирали собі ватажка і кидали ся скрізь по Україні на панів та на жидів. Такі купи звались загонами, а ті козаки звались гайдамаками. Гайдамацькі загони вкрили всю Україну й Білу Русь.

Усе літо 1648 року було страшним літом для поляків та жидів. Ціле літо текла річками польська і жидівська кров в город та селах, ціле літо палали панські й жидівські оселі, польські монастирі. Давно терпів нарід від панів, жидів та єзуїтів, і тепер не знав міри своїй пімстї. Гайдамаки нападали на панські двори, вбивали панів, різали, вішали, топили, палили на вогні, роспилювали по половині, вривали куски мяса, викручували очі свердлами, розбивали панських дітей о стіни, і потім забирали все все панське добро, викочували з льохів панські бочки з вином та горілкою і пили між трупами. Польські пани втікали куди можна було втікти, збирали ся в городи й замки, але гайдамаки брали замки, різали й топили панів сотнями.

Гірше від усіх дісталося жидам. Гайдамаки згубили з світа сто тисяч жидів. З живих жидів здирали шкуру, зв'язували їм руки, клали по котом і потім вбивали тисячами; цілі сотні топили в річках або вішали. Ні одного жида не остало ся на Україні, і все поле й гори були вкриті жидівськими трупами. Хто зіставався живий, той утікав з України на всі боки. Нарід вирізував жидів за те, що вони знущались над православною вірою, над церквами, і разом з панами обдирали людей, держачи панську землю з людьми в посесії.

Разом з народом підняло ся й все Українське духовенство. Св'ященники намовляли нарід вставати на поляків. Львівський архиєрей, Арсеній Желиборський, тихонько посилав козакам порох, кулі й олово; теж саме робив луцький архиєрей Афанасій, і післав Кривоносів гармати, що звались гаківницї. На Україні й Білій Русі все встало, що було українське. Так допекли українцям поляки!

Кожний гайдамацький загін мав свого ватажка. Коло Києва гайдамаки вибрали собі за ватажка Харченка Гайчуру, і їх звали гайчурівцями. До їх найбільше поприставав нарід з понад Росї й Собї. Другий гайдамацький загін водив гайдамака Лисенко Вовчура; і його гайдамаки звались вовчурувцї. Обидва загони вирізували панів та жидів кругом Києва, в Черніговщині, а потім разом узяли Канів, і з усіх жидів поздирали шкуру. На Подолі ходили загони Ганжі, Остапа, Павлюка, Кривошапки, Половяна й Морозенка. Ганжа був той самий, що вговорив реєстрованих козаків пристати до Хмельницького. Хмельницький настановив його уманським полковником, і післав проти панського загону, що зібрав ся йти на поміч Потоцькому під Корсунь. Ганжа розбив шляхецький загін і ввірвав ся на Подоль. До

нього приставали селяни, і він напав на Немирів, де заперлись польські пани й жида. Півотня козаків перебралась польськими жовнірами, підступила під Немирів і забила в бубни. Поляки думали, що то їх брати йдуть їм помагати, тай відчинили їм ворота. Українські міщани зараз пристали до їх, і в город ввійшов весь гайдамацький загін. Гайдамаки топили сотнями ляхів та й жидів. Один рабін розказував, що тоді в Немирові самих жидів пропало шість тисяч.

Перелякана подільська шляхта повтікала з сіл в город Тульчин, маєтність православного князя Януша Четвертинського. За панами позбігались туди з усіх ближчих сіл жида. Ганжа кинув ся на Тульчин і почав палити в город з гармат. Шляхта просила мира і давала великий викуп. Гайдамаки згодились на мир, тільки не хотіли ні за які гроші помилювати жидів. Поляки мусіли їх вигнати за город. Жида падали на коліна, просили панів, та нічого не помогло: пани силою вигнали їх з города. Три рази гайдамаки різали, кололи, били ломаками жидів, і вигубили їх три тисячі. Козаки вступили в город, взяли викуп, ще й з панами запили могорич. Тільки що Ганжа виступив з города, аж з ними стрів ся Остап з своїм загonom і просив поділитись викупом. Ганжа йому не дав нічого, і Остап несподівано ввірвав ся в Тульчин, почав рубати шляхту, ще й запалив порох в одній башті. Шляхта просила мира, гайдамаки знов помирилися, і сіли запивати могорич. Але за могоричем всі попились. Гайдамаки виводили панів на двір і стинали їм голови. Зв'язаного князя Четвертинського поклали головою на пеньок і відрубали йому голову. Остап оженив ся з його жінкою. Після того Ганжа з Кривошапкою взяли Красний, Брацлав і вирізали поляків та жидів. Разом з ними ходили на Поділю Половин і Морозенко. Шляхта втікала в Польщу, і ні одного Поляка не зісталося на Поділю.

Страшніший від усіх гайдамаків на Поділю був Максим Кривоніс. Ще поперед він вирізав поляків та жидів в Переяславі, потім перейшов Дніпро, взяв Лодижин, Вершад, Верховку, Олександрівку, а смого липня взяв Винницю. Польська шляхта втікала з України не оглядаючись. Один тільки Ярема Вишневецький став проти гайдамаків. Кривоносів випало битись з Вишневецьким.

Князь Ярема Вишневецький був давнього роду литвинського князя, Ольгердового сина, Корибута. Один його предок Ярема, на прізвище Байда, був козацьким гетьманом. Його замучили в Вереграді турки, скинувши з башти на залізні крючки. Він зачепив ся ребром за крючку і вмер за Україну. Ще батько князя Вишневецького був Українцем. Ярема Вишневецький вчив ся у Львові в єзуїтській школі і вийшов звідтіля вже поляком. Сей перевертень набував костелів в Лубнях, Раїні, Ляхвиці і завів польський монастир в Прилуках. Гордий, тихий, та жорстокий був Ярема Вишневецький. Він страшно лютував над козаками й гайдамаками і в рівні з гайдамаками був настрашнішим і найлютішим паном, гайдамакою. Се був правдивий князь гайдамацький.

Як тільки Хмельницький розпочав повстання, Вишневецький жив в своїй маєтності, в Лубнях. Він набирав вісім тисяч шляхтичів і хотів іти під Корсунь проти Хмельницького. По дорозі до Переяслава він страшно карав козаків; вівшав на шибеницях, сажав на залізні палі, стинав голови. В Переяславі він зупинив ся: Переяслав уже підняв ся, і проти його вийшов з козаками Кривоніс. Вишневецький понюхав, що вже лихом тхне, вернув ся в Лубні, взяв жінку й дітей, та давай втікача. Він поїхав на Київ, але там уже пішла різанина. Він пішов вище від Києва, на Поліссє переїхав Дніпро і приїхав в Житомир. Коло него скупилась сполохана польська шляхта. В Житомирі він перечув, що Кривоніс хоче йти в его маєтність на Подолі і кинув ся проти Кривоноса. По дорозі він завернув в Погребище: там був гайдамацький загін. Вишневецький напав на него, повбивав всіх гайдамаків, а українським св'ященникам звелів повикручувати очі свердлом. З Погребища Вишневецький післав в свій город Немирів за харчами. Немирівці сказали посланцям: „їдїть собі к нечистому! тут уже нема й духу людського. Ми не знаємо вашого пана, є в нас инчий пан, Хмельницький“. Вишневецький закипів від злості, почувши, що єму відказали его піддані. Він кинув ся в Немирів і страшно покрав міщан: їм вивирали очі, роспилювали, розрубували по половині, сажали на залізні палі, обливали окропом. Вишневецький виїхав з Немирова, а немировці післали в Брацлав просити помочи в козаків і знов пристали до Хмельницького. Вишневецький почув і трохи не скрутив ся. „Тепер же я їх покараю так, що й світ того не чув“, сказав він і хотів уже йти на Немирів, аж тут прислав до него київський воєвода Тишкевич, котрого ще батько був Українець, а котрий вже став поляком. Тишкевич просив Вишневецького вигнати гайдамаків з його маєтності, города Махнівки. Вишневецький напав на Махнівку, аж тут з заду надлетів на його Кривоніс з кінницею. Кривоніс розбив шляхту і сам погнав ся за Вишне-

вецьким і трохи не проколов його списом. Вишневецький відступив, а Кривоніс напав на Полонне; там зібрались і заперлись поляки й жида. Українці відчинили йому ворота, і гайдамаки вирізали всіх поляків і десять тисяч жидів. З Полонного один загін пішов на Звягель, а сам Кривоніс повернув на Старий Косцютинів, на зустріч Вишневецькому. Тут надставом зійшли ся козаки й пани, і Вишневецький заманив козаків на греблю, усе відступаючи через греблю за ставом. Як козаки зїхали на греблю, пани вдарили на їх і відбили їх від козацького табору. Половян попав ся в полон. Его пекли на жару, і він налякав панів, сказавши в муках, що Хмельницький веде велике військо і вже недалечко. Вишневецький злякав ся і відступив далі на Волинь. Козаки подались за ним і взяли Корєць та Межирич.

Зараз після того Хмельницький дав приказ Кривоносови взяти Бар на Поділю. Там стояв панський загін Вишневецького. Православні міщани відчинили гайдамакам ворота, і вони вирізали всіх поляків і жидів. Нігде козаки не згубили так багато жидів, як у Барі; їх вирізали п'ятнадцять тисяч. Значніших панів Кривоніс відіслав до Хмельницького і за те Хмельницький подарував йому шаблю. Від Бара Кривоніс повернув до Кам'янця, але не взяв його. Тут до гайдамак пристали з карпатських гір опришки, похожі на козаків.

На Волині бив панів загін Колодки. Колодка взяв Луцьк, потім Слущк в Мінщині, а другі загони забрали Олику, Рівне, Клевань, Острог, Володимир, Берестя, Кобрин, Заслав'я і скрізь вирізали поляків, та жидів. За трийцять верстов від Львова підняли ся селяни і почали вирізувати польських панів та жидів.

В Києві підняв ся нарід ще тоді, як Хмельницький побив поляків під Корсунем. Поляки ховались в православних монастирях, навіть в Печерській Лаврі. Міщани витягали їх, різали й топили в Дніпрі. За Дніпром коло Ніжина, зібрав ся загін Шумейка і перейшов через усю Полтавщину, вирізуючи Ляхів. Гайдамацькі загони перейшли і всю Білу Русь. Там збирали загони з селян шляхтич Головацький, Небаба родом з Коростишева, Напаліч, Хвеско, Михаленко і Гаркуша. Міста Хмель, Лосє, Брахи самі повдичняли ворота гайдамакам. Радзівіл вислав на гайдамаків шляхецьке військо; гайдамаки розбили панів коло села Гарлови, над річкою Березиною. Гайдамаки кинулись в Пінск, вирізали поляків та жидів. Кривошапка вирізав поляків та жидів на ріці Соші і взяв Чориков, а потім козаки напали на Могилів, вирізали жидів і поляків і заграбили все їх добро. Кругом Мстислава підняли ся біло-руські селяни і приставали до гайдамаків. Козацький полковник Тигда повів один загін в саму Польщу і руйнував костели й панські замки під самісінькою Варшавою. А тим часом Хмельницький, готуючись до війни, справляв своє весілля. Він оженив ся з якоюсь Чаплінською, може з тією самою, що від него відняв його ворог, чигиринський підстароста.

(Далі буде).

Перша українська хліборобська вистава в Стрию.

День 26-го вересня с. р. буде записаний довго в пам'яті кожного, хто приїхав да Стрия на отворене першої української хліборобської вистави в Галичині.

Отворене вистави було назначене на годину 12-ту в полудне, а передтим відбулось торжественне посвяченє прапора стрийського „Сокола“, на яке злетілись „Соколи“ і прибули „Січи“ з цілого краю.

Поверх двадцятьтисячний збір людей зібрав ся о годині 10-й рано в ліску званім „Вільшина“, де відправлено полеву службу Божу та посвячено прапор. Підчас сего акту прибувши „Соколи“ і „Січи“ установлені в ряди залягли з прапорами поперед середину великої площі. Решту вільного місця виповнила інтелігенція, міщани, хлібороби, робітники, молодіж гімназіальна і иньших шкіл і т. п.

До так численно зібраної громади промовив по богослуженю і посвяченю прапора о. Теодозій Лежогубський зі Львова. По сім усталились „Соколи“ і „Сі-

чи“ в величавий похід, який передефілювавши перед зібраними, подав ся до міста під „Народний Дім“, де вже тимчасом почалося торжественне отворенє вистави.

Тут в великій сали зібрались українські послы, найвизначніші представителі українського народу, представителі правительства, військовости і автономічних краєвих властей та представителі преси.

До зібраних промовив посол Д-р. Евген Олесницький, який, вказуючи на зібрані в тій виставі висліди праці наших хліборобів, пригадав усі важкі обставини, серед яких приходило ся нашому хліборобови на цілім просторі української землі працювати, замічаючи при тім, що мимо того всеого висліди тої праці є такі чудові, а се все найкраще говорить о способностях народа. Обговоривши просто-ро значінє поважної хліборобської організації, з першим словом сердечного привіту звернув ся бесідник до Українців з Буковини, яких численна присутність найкраще свідчить о щирій єдності і дружбі нашого народу по сей і той бік

